

TÜRKMENÇE-FARŞÇA İKİ DİLLİ GENÇLERİN BİREYSEL DİL POLİTİKALARI: GÜNBEDE-İ KAVUS ÖRNEĞİ*

Araştırma Makalesi

Hasan GÜZEL**

Geliş Tarihi: 09.04.2025 | Kabul Tarihi: 24.07.2025 | Yayın Tarihi: 25.08.2025

Özet: Bu çalışma, İran'ın Gönbed-i Kavus şehrinde yaşayan Türkmençe-Farşça iki dilli gençlerin bireysel dil politikalarını, aile, topluluk, okul ve daha geniş kamusal alanlarda nasıl inşa ettiklerini, sürdürdüklerini ve müzakere ettiklerini incelemektedir. Nguyen'in dil politikası modelinden hareketle, uygulanan, algılanan ve müzakere edilmiş dil politikası bileşenleri temelinde yapılandırılan bu araştırma, etnik azınlık gençlerinin gündelik yaşamlarında geliştirdikleri çok katmanlı dil kullanım stratejilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüş, Gönbed-i Kavus'ta yaşayan gençlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla veriler toplanmıştır. Araştırma bulguları, Türkmen gençlerin günlük iletişimlerinde çoğunlukla Farşçayı ancak aile içinde ya da etnik aidiyetin ön planda olduğu ortamlarda Türkmençeyi tercih ettiklerini göstermiştir. Cinsiyete bağlı olarak farklılaşan dil tercihleri dikkat çekicidir: Erkek katılımcılar Türkmençeye daha normatif ve korumacı bir tutumla yaklaşırken, kadın katılımcılar Farşçayı daha yaygın kullanmaktadır. Okul ise gençlerin bireysel dil politikalarını en çok etkileyen kamusal alandır. Eğitim kurumlarında Farşçanın zorunlu hâle gelmesi, ana dilin geri planda kalmasına neden olmakta ancak bazı gençler akran etkileşimlerinde iki dilli pratikler geliştirerek direnç göstermektedir. Katılımcılar, ana dillerini yalnızca iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda kimliğin, kültürel aidiyetin ve topluluk dayanışmasının bir sembolü olarak görmektedir. Bu bağlamda, bireylerin geliştirdiği dil politikaları hem bütünleştirici hem de araçsal değerlere dayalı çok yönlü bir yapı sergilemektedir. Çalışmada gençlerin dış dilsel müdahalelere karşı benimsedikleri stratejiler uyum sağlama, yeniden yorumlama ve yeniden çerçeveleme başlıkları altında incelenmiştir. Sonuç olarak, Türkmen gençlerin dilsel pratikleri, bireylerin birer fail ve toplumsal aktör olarak sosyal bağlam, ideolojik yönelim ve dilsel tercihler arasındaki etkileşimle biçimlendirdikleri, dinamik ve müzakereye açık bireysel dil politikalarını yansıtmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Azınlık gençliği, bireysel dil politikaları, iki dillilik, kimlik ve dil, Türkmençe-Farşça iki dilliliği.

INDIVIDUAL LANGUAGE POLICIES OF TURKMEN-PERSIAN BILINGUAL YOUTH: THE CASE OF GONBAD-E KAVUS

Research Article

Received: 09.04.2025 | Accepted: 24.07.2025 | Published: 25.08.2025

Abstract: This study explores how Turkmen-Persian bilingual youth residing in Gonbad-e Kavus, Iran, construct, sustain, and negotiate their individual language policies across various domains such as family, community, school, and broader public spaces. Drawing on Nguyen's model of language policy, which consists of practised, perceived, and negotiated components, the research aims to analyze the multilayered language use strategies developed by ethnic minority youth in their everyday interactions. The study employs a qualitative methodology, with data collected through semi-structured interviews conducted with young people living in Gonbad-e Kavus. The findings reveal that participants predominantly use Persian in daily communication, while Turkmen is preferred in family settings or in contexts where ethnic identity is foregrounded. Language choices vary significantly by gender: male participants tend to adopt a more normative and preservation-oriented stance toward Turkmen, whereas female participants report more frequent use of Persian. Among the public domains, the school emerges as the most influential space shaping individual language policies. The institutional dominance of Persian in education often marginalizes the ethnic language. However, some youth demonstrate resistance by maintaining bilingual practices in peer interactions. Participants perceive their mother tongue not only as a tool of communication but also as a symbol of identity, cultural belonging, and communal solidarity. Accordingly, the language policies developed by individuals reflect both integrative values and instrumental

* Bu çalışma, TÜBİTAK "2219-Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı" çerçevesinde Viyana Üniversitesi Yakın Doğu Araştırmaları Bölümü'nde gerçekleştirilmekte olan "Gençlerin Bireysel Dil Politikaları: İran Türkleri Üzerine Bir Çalışma" adlı proje kapsamında üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi; Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü; hasan.guzel@hacettepe.edu.tr 0000-0002-4201-8634

values. The study categorizes the strategies adopted by youth in response to external linguistic pressures under three headings: *responding*, *reinterpreting*, and *reframing*. In conclusion, the linguistic practices of Turkmen youth illustrate dynamic and negotiable individual language policies shaped by the interplay between social context, ideological positioning, and language choice. These practices demonstrate that youth are not passive recipients of language norms, but rather active agents who construct their linguistic realities through ongoing negotiation with the structural forces around them.

Keywords: Bilingualism, identity and language, individual language policy, minority youth, Turkmen-Persian bilingualism.

Giriş

İran oldukça zengin bir dilsel çeşitliliğine sahiptir. Bu çeşitlilik içerisinde, özellikle Türkçenin farklı varyantlarını konuşan nüfusun sayıca önemli bir ağırlığı vardır. Fakat Türk dillerinin kamusal alanda görünürlüğü ve kurumsal desteği oldukça sınırlıdır. Bu durum, Türk dilinin farklı varyantlarını konuşan bireylerin kişisel dil stratejilerini şekillendirirken bireysel düzeyde bir dizi karar almalarını zorunlu kılmaktadır. Bu kararlar, dilin hangi bağlamda kullanılacağı, hangi dilin çocuklara aktarılacağı, hangi dilin kimlikli olarak benimseneceği gibi çok boyutlu unsurları içermektedir.

Bu çalışma, İran'ın kuzeydoğusunda yer alan ve Türkmen nüfusun yoğun olarak yaşadığı Günbed-i Kavus vilayetinde yaşayan Türkmen-Fars iki dilli gençlerin bireysel dil politikalarını incelemektedir. Araştırmanın kuramsal temeli, Nguyen'in (2022) bireysel dil politikası modeline dayanmaktadır. Bu model, bireylerin dilsel seçimlerini üç bileşen temelinde ele alır: *uygulanan* (practised), *algılanan* (perceived) ve *müzakere edilmiş* (negotiated) *dil politikaları*. Bu çerçevede bireylerin, farklı sosyokültürel bağlamlarda dil kullanımlarını belirleyen dinamik süreçler, dil ideolojileri ve sosyal etkileşimler odağa alınmaktadır.

Dil politikası ve planlaması araştırmaları, yalnızca ulusal ölçekli ve devlet merkezli dil düzenlemelerini incelemekle sınırlı olmayıp farklı düzeylerdeki aktörlerin dilsel stratejilerini ve pratiklerini de kapsayacak şekilde kuramsal ve metodolojik çeşitlilik sergilemektedir (Spolsky, 2009, s. 1-5). Bu alanın evrimi, zamanla makro düzeyden mikro düzeye yönelen bir paradigmatik dönüşümle birlikte bireylerin, ailelerin ve toplulukların dilsel yaşantılarına odaklanmayı mümkün kılmıştır. Böylece dil politikaları yalnızca yukarıdan aşağıya uygulanan düzenlemeler olarak değil aynı zamanda bireylerin gündelik yaşamda aktif olarak ürettikleri, müzakere ettikleri ve yeniden biçimlendirdikleri çok katmanlı pratikler olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan Nguyen'in (2022) dil politikası modeli, bireylerin dilsel eylemlerini uygulanan, algılanan ve müzakere edilmiş olmak üzere üç bileşen üzerinden analiz etmeye olanak tanımaktadır. Bu model, bireysel dil politikalarını yalnızca bireysel tercihlerle sınırlı görmeyip, bireyin sosyal çevresiyle etkileşim içinde geliştirdiği, ideolojik olarak çerçevelenmiş ve bağlamsal olarak şekillenmiş dinamik bir yapı olarak tanımlar.

Uygulanan dil politikaları, bireyin doğrudan maruz kaldığı kurumsal ve toplumsal dil uygulamalarını içerir. Bu uygulamalar, bireyin dil tercihinin şekillendiren ancak çoğu zaman bireyin kontrolü dışında gelişen yapısal süreçlerdir. İran örneğinde bu durum, resmî dilin Farsça olarak tanınması, eğitimde ve kamu hizmetlerinde Türkçenin kullanılmaması gibi uygulamalarla kendini göstermektedir. Ancak uygulanan dil politikaları yalnızca makro

ölçekli devlet politikalarına indirgenemez. Ailede konuşulan dil, okulda öğretmenlerin tutumu, camilerde veya sosyal ortamlarda tercih edilen dil gibi mezo (orta) düzeydeki yapılar da bu bağlamda belirleyici aktörlerdir (Nguyen, 2022, s. 35).

Algılanan dil politikaları, bireylerin söz konusu uygulamalara dair geliştirdikleri inançlar, yorumlar ve duygusal tutumlardır. Bu bağlamda bireyler yalnızca hangi dilin ne şekilde kullanıldığını değil aynı zamanda bu kullanım biçimlerinin ne anlama geldiğini, kimliğe ve statüye nasıl bağlandığını da değerlendirirler (Nguyen, 2022, s. 62). Bu algılar, bireylerin dil ideolojilerini ve buna bağlı dilsel karar alma süreçlerini etkileyen temel bir ara katman işlevi görmektedir.

Müzakere edilmiş dil politikaları ise bireyin uygulanan ve algılanan politikalarla etkileşime girerek aktif biçimde dil stratejileri geliştirdiği bir süreci tanımlar. Bu aşamada birey, yalnızca dilsel düzenlemelere tabi bir özne değil aynı zamanda direniş, yeniden anlamlandırma veya yeniden çerçeveleme yoluyla kendi dilsel özerkliğini kuran bir fail olarak değerlendirilir (Nguyen, 2022, s. 82-83). Örneğin, aile içinde Türkmençe konuşma yönündeki güçlü normlara rağmen, bireylerin bu dili bilinçli biçimde kullanmaktan kaçınması ya da okul ortamındaki Farsça baskısına karşı akranlarıyla Türkmençe konuşarak direnç göstermesi, bu müzakere süreçlerine somut örnekler sunmaktadır.

Nguyen'in yaklaşımı, bireysel dil politikalarının yalnızca bireyin iç dünyasına ait tercihsel bir yapı değil, aynı zamanda toplumsal normlarla etkileşim hâlinde, ideolojik olarak konumlanmış, çok katmanlı bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Bu yönüyle bireysel dil politikası kavramı, hem toplumsal dil politikalarının birey düzeyindeki yansımalarını analiz etme hem de bireyin bu politikalarla karşı geliştirdiği anlam üretim mekanizmalarını kavrama açısından güçlü bir kuramsal çerçeve sunmaktadır (bk. Nguyen, 2022, s. 22-23).

1. Araştırma Amacı

Eldeki araştırma, Günbed-i Kavus'ta yaşayan gençlerin aile, etnik topluluk, okul ve kamusal alan gibi farklı bağlamlarda dilsel tercihlerinin nasıl oluştuğunu, bu tercihler doğrultusunda ne tür stratejiler geliştirdiklerini ve bu stratejileri nasıl müzakere ettiklerini analiz etmeyi amaçlamıştır. Bu hedef doğrultusunda katılımcılarla yapılan görüşmelerde şu sorulara cevaplar aranmıştır:

- Günbed-i Kavus'ta, aile içinde, etnik topluluk içinde ve resmi kurumlardaki mevcut dil uygulamaları nasıldır?
- Günbed-i Kavus'ta yaşayan iki dilli gençlerin ana dile ve resmi dile karşı duygu ve düşünceleri nasıldır?
- İki dilli gençler, dış müdahalelere karşı ne tür dil stratejileri geliştirirler?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Günbed-i Kavus'taki Türkmen topluluğu içerisinde bireylerin dil politikaları ve dil tutumlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, katılımcıların günlük yaşamlarında

farklı bağlamlarda (aile, akran çevresi, kamusal alanlar vb.) kullandıkları diller, dil tercihleri, ana dili aktarma eğilimleri ve kimlik-dil ilişkisine dair tutumları analiz edilmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilmiş ve betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Katılımcı ifadeleri tematik çerçevede sınıflandırılmış, her bir tema altında örnek yanıtlar yorumlayıcı bir yaklaşımla değerlendirilmiştir.

Görüşme sürecinde katılımcılara yöneltilen sorular, hem bireysel dil tercihlerinin gerekçelerini ortaya koymayı hem de bireylerin dilsel kimlik inşasını anlamayı amaçlamaktadır. Katılımcılara sorulan açık uçlu sorular ekte (bk. Ek 1) gösterilmiştir.

2.2. Araştırma Alanı

Bu çalışma, İran'ın kuzeydoğusunda, çok dilli ve çok kültürlü yapısıyla dikkat çeken Günbed-i Kavus şehrinde gerçekleştirilmiştir. Günbed-i Kavus, farklı etnik ve kültürel gruplara ait bireylerin göç ederek yerleştiği önemli merkezlerden biridir. Bu şehirde, Türkmenler başta olmak üzere Farslar, Azerbaycan Türkleri, Beluçlar gibi farklı etnik topluluklar bir arada yaşamaktadır. Bu bölgenin bir diğer önemli özelliği Sünni ve Şii mezhebine mensup kişilere ev sahipliği yapmasıdır. Bu mezhepsel farklılık, etnik ve dilsel çeşitlilikle iç içe geçerek bölgenin sosyokültürel dokusunu daha da katmanlı hâle getirmektedir.

Tıpkı İran'ın diğer bölgelerinde olduğu gibi Günbed-i Kavus'ta da son yıllarda belirgin bir kırsaldan kente göç hareketliliği yaşanmıştır. Ekonomik olanakların daha geniş olduğu şehir merkezine yönelik bu iç göç, kırsal kesimde geleneksel geçim kaynaklarını sürdüren bireylerin, aileleriyle birlikte merkeze yakın mahallelere taşınmasına neden olmuştur. Bu süreç, şehirdeki mahallelerin toplumdilbilimsel yapısını önemli ölçüde etkilemiştir.

Bugün Günbed-i Kavus'un mahallelerinde, büyük ölçüde iki dilli bireyler yaşamaktadır. Özellikle Türkmence-Farsça ve Azerbaycan Türkçesi-Farsça iki dilli ailelerin sayısı dikkat çekecek düzeydedir (Mirvahedi vd. 2022, s. 196). İran'daki Türkmenler üzerinde birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen (Dieji, 2015; Doerfer ve Hesche, 1998; Doğan, 2015; Nazari ve Routamaa, 2012; Tulu, 2009a, 2009b; Yıldırım, 2008, 2020) Günbed-i Kavus'taki bireysel dil tutumu ile ilgili çalışmaların yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın bu yönüyle alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.3. Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini, İran'ın kuzeydoğusunda yer alan Günbed-i Kavus kentinde yaşayan Türkmen bireylerden oluşturulmuştur. Görüşmeler, 2024-2025 yılları arasında yüz yüze veya çevrimiçi yollarla gerçekleştirilmiş, toplamda 98 kişiden veri toplanmıştır. Bu evrenden, cinsiyet ve eğitim düzeyine göre tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak 50 kişi seçilmiştir. Katılımcı seçiminde, dil politikaları ve tutumları üzerine ayrıntılı veri sunabilecek bireylerin dâhil edilmesine özen gösterilmiştir.

Tablo 1*Katılımcıların Özellikleri*

	Evren (n=98)	Örneklem (n=50)
Erkek	58	30
Kadın	40	20
Lise	36	16
Lisans	54	30
Lisansüstü	8	4

Bu dağılım, örneklem ile evren arasında temel demografik değişkenler açısından bir denge kurulmasını sağlamıştır. Böylece bireysel dil politikalarının farklı sosyokültürel bağlamlarda nasıl şekillendiğine dair daha karşılaştırmalı ve güvenilir analizler yapılabilmiştir. Çalışmanın coğrafi kapsamı, yalnızca Günbed-i Kavus'ta ikamet eden Türkmen bireylerle sınırlandırılmıştır.

3. Bulgular

Bireysel dil politikaları, dil politikalarının yalnızca devlet eliyle oluşturulmadığı, bireylerin de dilsel tercihler, stratejiler ve inançları doğrultusunda kendi politikalarını şekillendirdikleri anlayışına dayanır. Bu yaklaşım, mikro düzeydeki kullanımlarına odaklanarak bireyi aktif bir dil politikası üreticisi olarak konumlandırmıştır. Bu kuramsal çerçeve, çalışmanın odağındaki İran Türkmenlerinin ana dillerine ve diğer dillere ilişkin tutumlarını, tercihlerini ve stratejilerini çok katmanlı olarak analiz etme olanağı sunmaktadır. Görüşmelerde Türkmenlerin kendi dilsel yaşamlarını nasıl şekillendirdikleri, bu süreçte karşılaştıkları kurumsal ve toplumsal sınırlarla nasıl baş ettikleri ve bu sınırlar içinde nasıl bir dilsel özerklik kurdukları açığa çıkarılmıştır.

3.1. Uygulanan Dil Politikaları

Dil uygulamaları, bireylerin gündelik yaşamlarında dille gerçekleştirdikleri somut pratikleri ifade eder. Bu uygulamalar, bireylerin hangi dili, hangi bağlamda ve ne şekilde kullandıklarıyla ilgili alışkanlıkları kapsar. Uygulanan dil politikaları yalnızca bireyin bireysel tercihlerinden ibaret olmayıp, içinde bulunulan bağlamsal ve toplumsal koşullardan da önemli ölçüde etkilenir. Özellikle fiziksel mekân (örneğin ev, okul) ve oradaki sosyal ilişkiler, bireyin dil kullanımı üzerinde belirleyici olabilir. Ayrıca, her bir sosyal alan, bireyin dil pratiğini yönlendiren resmî veya gayriresmî dil politikalarını da barındırabilir (Nguyen ve Hamid, 2018, s. 344-346; Spolsky, 2007, s. 1-3).

Bu bölümde, Nguyen'in (2022) yaptığı gibi “düzey” bileşeni çerçevesinde, gençlerin dahil oldukları farklı ortamlarda ne tür dil tercihlerinde bulundukları analiz edilmektedir. Araştırmada gençlerin uyguladığı dil politikaları dört temel alanda incelenmektedir: *aile içinde uygulamalar, akran iletişimde uygulamalar, topluluğun yaşlı üyeleriyle iletişimde uygulamalar* ve *okul alanında uygulamalar*.

3.1.1. Aile İçinde Dil Uygulamaları

İran'daki Türkmen toplulukları, geleneksel aile yapısının önemli bir özelliği olan iç evliliklerin yüksek oranda sürdürüldüğü sosyokültürel bir yapıya sahiptir (Mirvahedi vd.,

2022, s. 197). Bu durum, ev içi iletişimde ortak bir dilsel zeminin korunmasına olanak sağlamakta ve dolayısıyla ana dilin kuşaklar arası aktarımı açısından koruyucu bir işlev görmektedir. Araştırma bulguları, bu aktarım sürecinin yalnızca dilin formel öğretimiyle sınırlı olmadığını aynı zamanda bireylerin hangi dili, kimlerle, hangi bağlamda ve ne tür değerlerle ilişkilendirerek kullandıklarını belirleyen sosyal normların da aktarıldığını göstermektedir.

Verilere göre katılımcıların %64'ü aile içinde Türkmençe konuştuklarını ifade etmiştir. %26'sı her iki dilin birlikte kullandığını belirtirken, yalnızca %10'u Farsçayı tercih ettiğini bildirmiştir. Bu oranlar, Türkmençenin aile ortamında hâlâ baskın bir iletişim aracı olarak konumlandığını ve topluluk içinde dilin yaşamsal alanlarda canlılığını koruduğunu göstermektedir.

Tablo 2

Aile İçinde Dil Kullanımı

Dil Kullanımı	Katılımcı Sayısı	Örneklem Yüzdesi (%)
Türkmençe	32	64,0
Türkmençe-Farsça	13	26,0
Farsça	5	10,0
Toplam	50	100,0

Katılımcı ifadeleri, bu baskınlığın yalnızca dilsel yeterlilikle değil, aynı zamanda gelenek, saygı ve toplumsal hiyerarşilerle olan ilişkisiyle temellendirildiğini ortaya koymaktadır. Örneğin, yaşlı aile bireyleriyle iletişimde Türkmençenin kullanımı, topluluk içinde kідem ve saygının sembolik bir ifadesi olarak görülmektedir. Katılımcı K1 ve K44'ün ifadesi bu eğilimi açık biçimde yansıtmaktadır:

Annem, babam ve onların anneleriyle babalarıyla konuşurken, amcamla halamla konuşurken hep Türkmençe konuşurum. Onlara saygısızlık yapmam. Başka dil kullanmam. (K1)

Başka bir dil konuşmak mı? Bu ailede kötü karşılanır. Büyükler özellikle saygısızlık olarak görür. (K44)

Benzer şekilde, K2 de aile içinde Farsça konuşmanın hoş karşılanmadığını ve bu durumun “saygısızlık” olarak değerlendirilebileceğini vurgulamıştır. Bu ifadeler, ev içi dil pratiklerinin yalnızca iletişimsel değil, aynı zamanda normatif bir boyut taşıdığını ve Türkmençenin etnik aidiyetin merkezi bir sembolü olarak içselleştirildiğini göstermektedir.

Ailemde sadece Türkmençe konuşulur, nadiren Farsça konuşulur. Ailede Farsça konuşmak tuhaf karşılanır, saygısızlık olur. (K2)

Bu bağlamda, aile içi dil kullanımı sadece iletişimsel bir tercih olmaktan öte, kültürel aidiyetin ve topluluk kimliğinin somut bir tezahürü olarak da değerlendirilebilir. Katılımcıların anlatımları (K4, K11, K47), aile ortamında uygulanan dil politikasının büyük ölçüde Türkmençenin sürdürülmesi yönünde bir irade barındırdığını ve bu politikanın hem bireysel hem kolektif düzeyde yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır. Örneğin K4, aile içi iletişimde özellikle ebeveynleriyle gerçekleştirdiği etkileşimlerde öncelikli olarak Türkmençeyi kullandığını belirtmiştir.

Biz Türkmen'iz. Annemiz babamızla neden Farsça konuşalım? Problemlerimizi, tartışmalarımızı, günlük konuşmalarımızı hep Türkmençe yapıyoruz. Telefonda da yüz yüze de hep Türkmençe konuşuyoruz. Elbette hepimiz Farsça biliyoruz. Bazı şeyleri cümleleri, kelimeleri Farsça söylüyoruz. Ama bazen. (K4)

K47, her ne kadar zaman zaman Farsça ifadelerin ya da cümlelerin konuşma içerisine doğal biçimde dahil olduğunu ifade etse de iletişimin genel olarak ana dilde sürdüğünü vurgulamıştır.

Türkmen olduğumuz için Türkmençe konuşmak zorundayız. Bunu doğru buluyorum. Farsça hakkında negatif düşünmüyorum. O da dilimiz. Onu da aile içinde zaman zaman kullanıyoruz. (K47)

Katılımcıların deneyimleri, ev içi dil politikalarının sabit ya da tek yönlü olmadığını, ebeveynler arasında da farklı dilsel yönelimlerin gelişebildiğini ortaya koymaktadır. K3'ün anlatımında görüldüğü gibi, annesiyle Farsça konuşma oranının daha yüksek olması, annenin öğretmen olması ve Farsçaya daha işlevsel bir değer atfetmesiyle ilişkilidir. Buna karşın babanın etnik dile yönelik normatif yaklaşımı, Türkmencenin aile içindeki sürekliliğini pekiştiren bir unsur olarak belirir:

Annemle ve babamla da genel olarak kendi dilimizi (Türkmençe) konuşuruz. Ama özellikle küçüklükten beri annemle sık sık Farsça da konuşuruz. Annem kardeşimi ve beni sürekli uyarıyor. Farsçayı ve İngilizceyi iyi konuşmamız için. Kendisi öğretmen. Tabii annemle baş başa kalınca Farsçayı çok kullanıyoruz. Babam öyle değil. Hep Türkmençe konuşur. Türkmençe şiirler okur. Telegramda hep Türkmençe şiirler paylaşır. Onunla uzun uzun başka bir dil konuşamazsın. (K3)

Bununla birlikte, katılımcı K7 ve K38 aile içi iletişimde Farsçanın daha baskın hale geldiğini belirtmişlerdir. Bu katılımcılar, ebeveynleriyle yaptığı günlük konuşmalarda ağırlıklı olarak Farsça kullandığını ifade etmiş ve bu dil tercihinin belirlemede herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmadığını özellikle vurgulamıştır. Hem annesinin hem de babasının bu konuda yönlendirici veya zorlayıcı bir tutum sergilemediğini belirten K7, dil seçiminde kendisini özgür hissettiğini dile getirmiştir. Ayrıca, benzer esnekliklerin gözlemlendiği ailelerin sayısının son yıllarda arttığını ifade ederek, Türkmencenin ebeveynlerle kurulan iletişimde korunmasına yönelik önceki kuşaklara ait zorunluluk normlarının zayıfladığını da belirtmiştir.

Dedem ve babam sürekli Türkmençe konuşur. Ama ben babamla hem Farsça hem de Türkmençe konuşuyorum. Dedemle Farsça bazen konuşuyorum. Annemin babası ve annesiyle de Türkmençe konuşuyorum. Annemle çoğu zaman Farsça konuşuyorum. Ama Türkmençe de konuşuyorum. Farsça daha iyi anlaşıyorum. (K7)

Aileler artık çocuklarına Farsçayı da iyi öğretiyor. Eskiden sadece Türkmençe konuşulurdu evde. Ben annem ve babamla konuşurken hem Türkmençe hem Farsça kullanıyorum. Duruma göre değişiyor. (K38)

Yukarıdaki katılımcıların anlatımı, aile içinde uygulanan dil politikalarının kuşaklar arasında dönüşüme uğradığını ve gençlerin, ebeveynleriyle kurdukları ilişkilerde farklı stratejiler geliştirdiğini göstermektedir. Bu bağlamda, önceki nesilde baskın olan ana dili sürdürmeye

yönelik normatif yönlendirmelerin yerini, gençlerin bireysel tercihlerini esas alan daha esnek dil politikaları almaktadır. Bu tür durumlarda gençler, ebeveynleriyle olan iletişimde Farsçadaki yeterliliklerini sergileyerek yalnızca dilsel bir tercih yapmamakta, aynı zamanda nesiller arası dilsel uzaklığı azaltma yönünde aktif bir rol üstlenmektedir. Bu tür etkileşimler, genç bireylerin birer fail olarak aile içi dil uygulamalarını dönüştürme yönünde stratejik bir yol izlediklerini ve daha esnek hatta dönüşüme açık bireysel dil politikaları benimsediklerini göstermektedir.

3.1.2. Akranlarla İletişimde Dil Uygulamaları

Yapılan görüşmelerde, katılımcıların %40'ı akranlarıyla sadece Farsça konuştuklarını belirtmiştir. %28'i sadece Türkmenceyi tercih ederken, %32'si iki dili bir arada kullandıklarını ifade etmiştir. Bu oranlar, kamusal alanlara nazaran daha esnek bir iletişim alanı olan akran etkileşimlerinde dahi Farsçanın kullanımının arttığına ancak Türkmenenin de belirli ortamlarda anlamlı bir konuma sahip olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 3

Akran İletişiminde Dil Kullanımı

Dil Kullanımı	Katılımcı Sayısı	Erkek	Kadın	Örneklem Yüzdesi (%)
Türkmence	14	12	2	28,0
Türkmence-Farsça	16	11	5	32,0
Farsça	20	7	13	40,0
Toplam	50	30	20	100,0

Araştırma bulguları, Türkmen gençlerinin akranlarıyla gerçekleştirdikleri etkileşimlerde iki dilliliğin dinamik ve bağlama duyarlı biçimlerde ortaya çıktığını göstermektedir. Katılımcıların beyanlarına göre, Türkmence ve Farsça arasında geçişkenlik içeren karma dilsel pratikler yaygın olarak sürdürülmektedir. Bu durum, bireylerin sosyal çevre, konuşma bağlamı ve kimlik performansına bağlı olarak dil tercihlerinde stratejik kararlar verdiklerini göstermektedir.

Dil tercihleri cinsiyet temelinde de farklılaşma göstermektedir. Örneklemde kadın katılımcıların 13'ü akranlarıyla yaptıkları günlük konuşmalarda Farsçayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Buna karşılık 30 erkek katılımcıdan 12'si Türkmenceyi kullandıklarını, özellikle erkek arkadaş gruplarında bu dilin tercih edilmesinin “kimliksel bir sorumluluk” taşıdığını dile getirmiştir. Bu bulgular, bireysel dil politikalarının yalnızca toplumsal normlara değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak da şekillendiğini göstermektedir.

Katılımcılardan K15'in şu ifadesi bu farklılaşmayı örneklemektedir:

Biz kız kıza sohbet ederken çoğu zaman Farsçayı kullanıyoruz. Daha küçükken de arkadaşlarımızda Farsça çok konuşuyorduk. Erkeklerle konuşurken de daha çok Farsça konuşuyoruz. Tabii Türkmenceyi de biliyorum. Türkmence de konuşuyorum. Milletimizin dili. Asla unutmayız. (K15)

Erkek katılımcı K29, kız kardeşinin arkadaşlarıyla sürekli Farsça konuşmasından hiç hoşlanmadığını ama otoritesinin bu durumu değiştirebileceğini düşünmediğini ifade etmiştir.

Ben de arkadaşlarımla zaman zaman Farsça konuşuyorum ama kız kardeşim gibi sürekli değil. Ama uyarmama rağmen değiştirmiyorlar. Tek başıma onları değiştiremem. Bizim halkta yeni nesil genellikle Farsça konuşuyor. (K29)

Bu ifadede, Farsçanın günlük iletişimdeki işlevselliği vurgulanırken, Türkmencenin sembolik değeri ve aidiyetle ilişkisi de korunmaktadır. Genç kadınların sosyal çevreleriyle daha çeşitli ve heterojen bağlar kurmaları, onları daha işlevsel bir dil olan Farsçaya yönlendirmektedir. Buna karşılık, erkek katılımcıların Türkmenceye daha normatif bir yaklaşımla bağlandıkları görülmektedir.

İlginç bir şekilde, 50 katılımcıdan 9'u (6 kadın, 3 erkek), topluluk içi iletişimde Türkiye Türkçesinin belirgin bir işlev üstlendiğini belirtmiştir. Bu katılımcılar, Türkiye Türkçesini medya ve popüler kültür yoluyla öğrendiklerini ve bu dilin sosyal çevrelerinde zaman zaman kullanıldığını ifade etmişlerdir. Türkiye Türkçesi, bu bağlamda yalnızca bir dil değil aynı zamanda Batı'ya açılan sembolik bir kültürel temas alanı olarak konumlanmaktadır. Diziler, müzikler ve sosyal medya içerikleri üzerinden edinilen bu temas, gençler arasında etkileşimsel bir prestij nesnesine dönüşmektedir.

K16 ve K41'in ifadeleri bu eğilimi açık biçimde ortaya koymaktadır:

Ben Türkmence, Farsça, İstanbul Türkçesi ve İngilizce biliyorum. İngilizce sohbet etmiyoruz tabii. Ama diğer dillerde sohbet ediyoruz. Biz bir kere Tahran'dan buraya doğru gelirken iki Alman ile karşılaştık mesela. Onlarla İngilizce konuştuk. İngilizceyi o zaman konuşuruz. Sonra Türk filmlerini ve müziklerini çok seviyorum. Arkadaşlarımızla Türkçe müzik ve video paylaşıyoruz. Türkiye'ye de bir kere gittim. Yine gideceğim. Çok iyi konuşabilirim. Konuşuyoruz. (K16)

Türkmenceyi iyi bildiğim için İstanbul Türkçesini de iyi öğrendim. Türk kanallarını izliyoruz evde. Dizi izliyoruz. Türkiye'de yaşamak istiyorum. Bu nedenle İstanbul Türkçesi benim için en önemli dil. Türk arkadaşlar buluyorum Telegramda onlarla konuşuyorum. (K41)

Türk dizilerini çok seviyorum. Arkadaşlarım da seviyor. Instagramdan sanatçıları takip ediyoruz. Arkadaşlarıma Türkçe reels gönderiyorum. Onlar da bana gönderiyor. (K46)

Bu durum, bireysel dil politikalarının yalnızca devletin resmî politikaları ya da ailevi yönlendirmelerle değil aynı zamanda kültürel sermaye, medyatik dolaşım ve ulus ötesi dilsel etkileşimlerle şekillendiğini göstermektedir (bk. Piller, 2015, s. 7-9). Türkmen gençlerinin akran iletişiminde sergiledikleri çok dilli stratejiler, onların hem yerel aidiyetlerini sürdürdüklerini hem de küresel dil ideolojileriyle etkileşim içinde olduklarını ortaya koymaktadır.

3.1.3. Topluluğun Yaşlı Üyeleriyle İletişimde Dil Uygulamaları

Türkmen topluluğunda yaşlı kuşak bireyler, ana dilin korunması ve normatif biçimde sürdürülmesine yönelik en güçlü ideolojik yönelimi temsil etmektedir. Araştırma bulgularına göre, gençlerin yaşlı topluluk üyeleriyle kurdukları dilsel etkileşimlerde Türkmence dışında bir dilin kullanımı neredeyse yok denecek kadar azdır. Katılımcıların %66'sı, yaşlı bireylerle gerçekleştirdikleri tüm etkileşimlerde yalnızca Türkmence kullandıklarını açıkça ifade etmiştir.

Bu durum, yaşlı kuşağın hem dilsel uygulamalarda tek dilliliği benimseyen bir tutum sergilediğini hem de bu dilin kuşaklar arası aktarımında aktif bir yönlendirici rol üstlendiğini göstermektedir.

Tablo 4

Etnik Topluluğun Yaşlı Üyeleriyle İletişimde Dil Kullanımı

Dil Kullanımı	Katılımcı Sayısı	Erkek	Kadın	Örneklem Yüzdesi (%)
Türkmençe	33	23	10	66,0
Türkmençe-Farsça	12	6	6	24,0
Farsça	5	1	4	10,0
Toplam	50	30	20	100,0

Katılımcı ifadeleri, yaşlıların yalnızca kendi ana dillerini tercih etmekle kalmadıklarını, aynı zamanda genç kuşak bireylerin de Türkmençeyi doğru ve yeterli biçimde kullanmaları yönünde sık sık uyarılarda bulunduklarını ortaya koymaktadır. K8, K14 ve K40, yaşlı bireylerin Farsçanın gençler arasında yaygınlaştığını fark ettiklerinde, dilin kimlik, aidiyet ve millî bilinçle ilişkisini vurgulayan öğretici söylemler geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Bu dilsel ideolojik söylemler, bir tercih yönlendirmesi ile birlikte aynı zamanda etnik topluluğun varlığını ve sürekliliğini garanti altına almaya yönelik kolektif bir strateji olarak değerlendirilmelidir.

Evet yaşlılar sürekli Türkmençe konuşmamızı istiyorlar. Aile içinde onlarla sadece Türkmençe konuşuyorum. (K8)

Gençler olarak yaşlılar tarafından hep uyarıyoruz. Özellikle Türkmençe konuşmadığımız zaman. (K14)

Yaşlılar tabii dil konusunda bizi çok uyarıyor. Dilimizi ve kültürümüzü değiştirmemizi istiyorlar. Ben onları üzmiyorum bence hep Türkmençe konuşmaya çalışıyorum. (K40)

Bu tür müdahaleler, bireylerin bireysel dil politikalarının oluşumunda yaşlı kuşağın önemli bir dış aktör olarak konumlandığını ve bu kuşağın, toplumsal normların sürdürücüsü ve denetleyicisi olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ifadelerine göre, yaşlılarla iletişimde yalnızca Türkmençenin kullanılması bir zorunluluk değil aynı zamanda topluluk içindeki saygı hiyerarşisinin de bir gereğidir. Bu bağlamda, dilsel tercihler pragmatik olmanın yanı sıra aynı zamanda etik ve sosyokültürel bir anlam taşımaktadır. Katılımcı K7'nin deneyimi, yaşlı kuşağın dilsel hassasiyetini açıkça göstermektedir:

Özellikle yaşadığımız bölgede neredeyse herkes Türkmen. Bu işimizi kolaylaştırıyor. Fakat arkadaşlarımızla Farsça konuşmaya daldığımızda yaşlılar sürekli uyarıyorlar. Mesela bir düğünde arkadaşımınla Farsça konuşmaya devam ettiğimizi gören yaşlı biri siz ileride Farslarla da evlenmek istersiniz diye bize kızdı. Onu unutmuyorum. (K7)

Bu durum, yaşlı kuşakların ana dilin korunmasında önemli bir dil ideolojisi taşıyıcısı ve uygulayıcısı rolü üstlendiklerini göstermektedir. Gençlerin yaşlılarla iletişimde gösterdiği bu dilsel uyum, topluluk içi hiyerarşik ilişkilere bağlı olarak şekillenen bir dil politikası pratiği olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda, bu tür etkileşimler, bireysel dil politikalarının

yalnızca kişisel tercihlerin değil toplumsal normların ve kuşaklar arası ilişkilerin de etkisiyle biçimlendiğine dair önemli bir örnek sunmaktadır.

3.1.4. Okul Ortamında Dil Uygulamaları

Okul, etnik azınlık gençlerinin bireysel dil politikalarını en güçlü biçimde şekillendiren kamusal alanların başında gelmektedir. Spolsky'nin (2021, s. 26-27) belirttiği üzere, devlet okulları çoğunlukla hükümetin dilsel asimilasyon ideolojilerini yansıtan tek dilli ve tekdüze bir yapı içerisinde işlev görmektedir. Bu yapılar, çoğu zaman ulusal dilin (Farsçanın) mutlak üstünlüğünü esas alan resmî dil politikalarının doğrudan bir yansıması olarak değerlendirilir. Bu nedenle okul, etnik azınlık gençlerinin dönüşüm yönelimleriyle ilişkili bireysel dil politikaları üzerinde baskın bir rol oynamaktadır. Okul, aynı zamanda azınlık gençlerinin ikinci dil yeterliliklerini inşa ettikleri en güçlü sosyal kurumdur. Nguyen ve Hamid'e (2021, s. 1-6) göre okul, bu yönüyle yalnızca öğrenme ortamı değil, aynı zamanda öğrencilerin ana akım topluma dâhil olma süreçlerinde ilk ve en belirgin temas noktasıdır. Öğrenciler, eğitimin ilk günlerinden itibaren, Farsçanın egemen olduğu bu alanda öğrenme ve sosyal etkileşim yoluyla, ana dillerinden uzaklaşmaya zorlandıkları sürekli bir dilsel baskı ortamına maruz kalmaktadırlar (bk. Spolsky, 2009, s. 90-105). Bu durum, bireysel dil politikalarının yönünü değiştirebilecek kadar güçlü bir dönüşüm etkisi yaratmaktadır.

Okulda öğretmenlerimiz sadece Farsça konuşmamızı isterdi. Tabii Türkmençe konuşan hocalarımız da vardı. Ama genel olarak Farsça konuşmamızı istediler. Toplumda iyi yer edinmenin ilk şartı buydu. (K6)

İran'da okullarda başka bir dil konuşamazsınız. Sadece Farsça konuşmak zorunda kaldık. Okulumuz neredeyse tamamen Türkmenlerden oluşuyordu. Ama okulda sadece Farsça öğrendik ve konuştuk. Aile içinde sadece Türkmençe konuşuyorduk. Bu bir çocuk için çok zor. (K9)

Buna karşın, güçlü tek dilli ideolojik yapıya rağmen genç bireylerin okul ortamında ana dillerini ve diğer dilleri kullanmaya devam ederek iki dilli iletişim pratiklerini sürdürdükleri de tespit edilmiştir. Bu çalışmada da görüldüğü üzere, özellikle K16, K17 ve K28 hem resmî dile uyum sağlamak hem de arkadaş çevrelerinde ana dillerini kullanarak daha esnek ve çok dilli dil stratejileri geliştirmektedir. Türkmen gençlerin %94'ü (47 katılımcı), çocukluk dönemlerinden itibaren hem Türkmençe hem de Farsçayı öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ancak formel eğitimin başlamasıyla birlikte okulun dil politikası, Farsçayı açık biçimde tek geçerli iletişim dili olarak dayatmakta, öğretmenler tarafından yalnızca bu dilin kullanımına izin verilmekte ve tüm dersler (İngilizce ve Arapça dersleri dışında) yalnızca Farsça üzerinden yürütülmektedir.

Tablo 5

Okul Ortamında Dil Kullanımı

Dil Kullanımı	Katılımcı Sayısı	Erkek	Kadın	Örneklem Yüzdesi (%)
Türkmençe-Farsça	8	6	2	16,0
Farsça	42	24	18	84,0
Toplam	50	30	20	100,0

Katılımcı K17, dilsel deneyimlerini geçmiş eğitim yaşantıları üzerinden değerlendirmiştir. İlkokul yıllarına dair anılarında, özellikle okul bahçesi gibi yarı resmî ve akran temelli etkileşim ortamlarında Türkmen arkadaşlarıyla Türkmence konuştuklarını ifade etmiştir. Ancak zamanla eğitim düzeyi ilerledikçe Farsçanın hem yazılı hem de sözlü iletişimde daha baskın bir konuma yerleştiğini gözlemlediğini belirtmiştir. Günbed-i Kavus'taki eğitim süreci boyunca, arkadaşlarıyla Farsça konuşmaya başladığını aktaran K17 ve K49, bu dilsel yönelimin üniversite düzeyinde belirgin biçimde arttığını ve akademik ortamda neredeyse tamamen Farsçaya geçtiğini ifade etmiştir. Katılımcının anlatımı, formel eğitim kurumlarının bireysel dil pratikleri üzerindeki dönüştürücü etkisini ve Farsçanın resmî dilsel hegemonya aracılığıyla nasıl içselleştirildiğini somutlaştırmaktadır.

Biz çocukken elbette Farsça da duyuyorduk ama çoğunlukla Türkmence konuşuluyordu evde. Okula başladık sadece Farsça. Derslerde hep bu dil övüldü. Zorunlu denildi. Biz de derslerde hep Farsça konuştuk. Dersten çıktıktan sonra okul ortamında da Türkmence konuşabiliyorduk. Hatta öğretmenlerle de dersten çıktıktan sonra Türkmence konuşuyorduk. Tabii ilkokulda ve sonrasında. Ama üniversitede ders dışında da çoğunlukla Farsça konuşuyorum. Bazen Türkmen arkadaşlarımla karşılaşırsam Türkmence konuşmak beni rahatlatıyor. (K17)

Çocukken sadece Türkmence konuşup Farsça TV izliyorduk, büyüdükçe ve okula gittikçe Türkmenceyi az kullanmaya başladık. Şimdi üniversitede evet sadece Farsça konuşuyorum. (K49)

Bu anlatımlar, okulun yalnızca resmî bir eğitim kurumu değil, aynı zamanda bireylerin dilsel yönelimlerinin dönüştüğü sosyal ve ideolojik bir mekân olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Gençler, bu alanda geliştirdikleri bireysel stratejilerle hem resmî dil baskısıyla başa çıkmaya çalışmakta hem de arkadaş ilişkilerinde çoklu dilli kaynaklara başvurarak kendi dil politikalarını yeniden biçimlendirmektedir.

Bu çalışmaya katılan gençlerin ifadeleri, günlük iletişimlerinde ağırlıklı olarak Farsçayı tercih ettiklerini daha dar ve güvenli toplumsal bağlamlarda ise özellikle etnik topluluk içerisinde gerektikçe Türkmenceye geçiş yaptıklarını göstermektedir. Bu durum, katılımcıların farklı sosyal bağlamlara göre esnek dil kullanımı stratejileri geliştirdiklerine işaret etmektedir.

Okulda tabii Farsça konuşuyorum. Herkes Türkmence konuşuyorsa ve ders yoksa ben de Türkmence konuşurum. Ama Türkmence konuşmayan biri varsa sadece Farsça konuşurum. Ev dışında genellikle Farsçayı kullanmayı tercih ederim. (K50)

Genç bireyler, çok çeşitli sosyal temas alanlarında birden fazla dile maruz kalarak ve bu dilleri farklı etkileşimlerde kullanarak, daha açık ve çok dilli bir iletişim ortamında yer alma imkânı bulmuşlardır. Bu çok yönlü dilsel deneyimler, onların hem ana dillerini koruma ve sürdürme yönündeki eğilimlerini hem de resmî dile uyum sağlama (dönüşüm) yönelimlerini eş zamanlı olarak barındıran bireysel dil politikaları geliştirmelerine olanak tanımıştır. Bu çerçevede, gençlerin dil kullanım pratikleri yalnızca birer iletişim tercihi değil, aynı zamanda çok katmanlı kimlik müzakereleri ve sosyal konumlanmaların ifadesi olarak değerlendirilmelidir.

Özetle, Günbed-i Kavus'taki uygulanan dil politikalarının incelendiği bu bölümde ebeveyn ve yaşlılarla iletişimde yoğun olarak Türkmençe konuşulduğu tespit edilirken akran iletişimde Farsçanın artan etkisi göze çarpmaktadır. Okul ortamında ise %84'lük bir kesim zorunlu olarak Farsça konuştuğunu, %16'lık kesim ise iki dilli pratikler sürdürdüğünü belirtmiştir.

3.2. Algılanan Dil Politikaları

Bireylerin diller hakkında geliştirdiği düşünce, inanç ve yargıları algılanan dil politikalarının kapsam alanına girer. Bireylerin dilsel inançları dillerin değeri, prestiji ve çeşitleri ile birlikte, dilin nasıl kullanılması gerektiğine dair tutumlarını içerir (Nguyen, 2022, s. 62). Bu bağlamda, dil uygulamaları bireylerin dille gerçekte ne yaptığına işaret ederken, dilsel inançları ise dille ne yapılması gerektiğine dair beklenti ve kabulleri yansıtır. Ayrıca, dilsel inançlar aracılığıyla bireyler, yalnızca dilin yapısal veya fonksiyonel özelliklerine değil, dili konuşanların sosyal değerlerine, kimliğine ve kültürel konumlarına dair de bir duruş sergilerler (Dailey-O'Cain ve Liebscher, 2011, s. 91-96). Bu inançlar bireyin kişisel dil deneyiminden, ait olduğu topluluğun dilsel normlarından ya da maruz kaldığı ideolojik söylemlerden beslenebilir (bk. Dufva, 2006, s. 132-35).

Bireyler çoğu zaman etnik kökenine yönelik inançlarını kabullerini ifade ederken ana dilleriyle sıkı bağ kurarlar. Ortak bir etnik miras ve ortak bir dil açısından bir sosyal gruba ait olmanın kişisel deneyimi bireylerin ifadelerinde kendini gösterir. Günbed-i Kavus'ta yaşayan Türkmenlerle yapılan görüşmelerde bireylerin dil ile etnik kimlikleri arasında güçlü ve çok boyutlu bir bağ kurdukları görülmüştür. Bu bağlamda, dil onlar için yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bireyin kimliğini şekillendiren ve görünür kılan kültürel bir semboldür. Bireyler dil aracılığıyla bir gruba ait olduklarını ifade ederken aynı zamanda bu aidiyetin anlamını da yeniden üretirler.

Bu çalışmada yer alan Türkmen gençler, dilsel inançlarını dile getirirken büyük oranda ana dillerini doğrudan etnik kökenleriyle ilişkilendirmişlerdir. Katılımcıların büyük bölümü (32 katılımcı), kendi ana dillerini konuşmalarının, etnik kimliğin korunması açısından hayati önem taşıdığını ifade etmiştir. Gençlere göre Türkmençenin kullanımı etnik aidiyetin bir dışı vurumu ve sosyal bir duruş biçimidir (benzer şekilde Vietnam örneği için bk. Nguyen, 2022). Örneğin K11 ve K12, etnik kimliklerini canlı tutabilmek adına Türkmençe pratiklerini devam ettirmenin önemini vurgulamışlardır.

Eğer dilimize sahip çıkmak istemezsek orada kimliğimiz, geleneklerimiz de yok olur. Ben Tahran'da öğrenciyim. Ben mühendis olacağım. Ama bana sorduklarında ilk olarak diyorum ki ben Türkmen'im. Müslümanım ve mühendisim. Benim Türkmen olduğum dilimden belli. (K11)

Çok dilli (ve çok çeşitli etnik unsurun bir arada yaşadığı) toplumlarda dil, bireyin etnik kimliğine dair başkalarına ipucu veren güçlü bir belirteçtir (Deaux, 2000, s. 222-223)

Bizim dilimiz elimizden alınmak isteniyor. Zaten Farsça konuşmak zorundayız hepimiz. Kürtler var, bazı yerlerde onlar Kürtçe konuşuyor, her yerde Farsça var. Ben Kürt'ü de dilinden tanıyorum. Farsı dilinden tanıyorum. Tipinden belli olmuyor ki. Bu yüzden benim kimliğim dilimdir. Biz de dilimiz ve inancımızla diğerlerinden ayrılıyoruz. (K12)

Dilim benim toprağımdır vatanımdır kimliğimdir. Türkmençe hakkında hep güzel şeyler düşünüyorum. Onu korumamız gerekiyor. (K36)

K13, Farsça, İngilizce ve Arapça bilmenin çeşitli durumlarda avantaj sağlamakla birlikte Türkmen dilinin tarihi bir dil olduğunu vurgulamıştır. Arkadaşları, ailesi ve aynı topluluktan diğer kişilerle sadece Türkmençe konuştuğunu ifade etmiştir. Etnik kimliğin bir simgesi olarak başka yerlere gidildiğinde bile sahip çıkılmasının elzem olduğunu dile getirmiştir.

Öğretmenlerimle konuşurken tabii Farsça konuşuyorum. Akademik eğitim alıyorum. Çocukluk arkadaşlarımla konuşurken tabii Türkmençe konuşuyoruz. Yeni evlendim ve eşim İngilizce öğretmeni. Eşim Farsça konuşmaya çalışıyor sürekli. Ama ana dilimiz konusunda uyarıyorum. Bunu korumalıyız. Tabii dilimiz kültürümüz ve geleneklerimiz için önemli. Yoksa Farsça, İngilizce, hatta Arapça bilmek çok işe yarıyor. Ama dünyada Türkmen dilini konuşmak çok işe yaramıyor. Ama bu bizim kimliğimizdir, vatanımızdır. (K13)

K13, Türkmençe konuşmaya devam etmesi gerektiğine dair güçlü bir içsel inanç geliştirmiştir. Bireyin dili, günlük yaşamda sınırlı olarak kullansa bile, etnik kimliğinin bir simgesi olarak sahiplenmesi bu bağlamda anlam kazanmaktadır.

K21 etnik karakterlerini korumak için ana dil pratiklerini sürdürmenin gerekliliğine inanmaktadır. Türkmenlerin farklı bir halk olduğunu çocukluktan beri bildiğini ve buna göre davranmaya özen gösterdiğini ifade etmiştir. Ana dili Türkmenceyi kullanmaya devam etmesi gerektiğine inanan K21, etnik grubunun diliyle gurur duyduğunu söylemiştir:

Ben bir Türkmen'im, bizim atalarımız hep burada yaşadı. Kültürümüz ve inancımız var. Elbet soydaşlarımız birçok yerde. Biz bunu konuştuğumuz dilden biliyoruz. Bu dilden ve kimlikten olduğumuz için gurur duyuyoruz. Fars değiliz, Kürt değiliz. Saygımız var. Ama kendi kimliğimiz ve dilimizle çok şükür gurur duyuyoruz. Annem babamla hep kendi dilimizle sohbet ettik. Arkadaşlarımızla, akrabalarımızla kendi dilimizde sohbet ettik. Elbette Farsça da konuşuruz ama her zaman değil. Eğer her zaman Farsça konuşursak ayıplanırız. Geleneklerimiz böyledir. Geleneğimizi devam ettirmeliyiz. Her şey çabuk değişiyor. Kendimizi değiştirmemeliyiz. Dilimizi korumalıyız. Doğacak çocuklarımızla, akrabalarımızla evde sadece bu dili konuşmalıyız. (K21)

K10, K22, K37 ve K42, ana dillerini genellikle konuşmamalarına rağmen etnik kimlik ile ilgili bir sorunlarının olmadığını ifade etmişlerdir. Onlara göre dil ve etnik kimlik birbirinden bağımsız da olabilir. K22, duygusal ve kültürel tutumdan ziyade pragmatik bir dil politikası inşa etmiştir.

Evet Türkmen'im, ama Farsça ve İngilizce öğrenmek benim için çok önemli. Bu konuda ailem de destek veriyor. Annem de babam da Farsçaya daha çok önem verdiler. Farsçayı en iyi şekilde konuşmak Türkmen gençler için bence çok önemli. Zaten herkes sadece Farsça okuyor. Konuşurken de iyi olmalıyız. Türkmenler olarak bunu da iyi yapmalıyız. (K10)

Türkmen olduğumu saklamıyorum ama Farsça ve İngilizce öğrenmek iş bulmak açısından çok daha önemli. (K37)

Farsça daha iyi konuşuyorum. Türkmençeyi aile içinde kullanıyoruz genellikle. Küçük bir çocuğum var ben Farsçayı iyi öğretmek istiyorum. İngilizceyi de öğrenmeli. İsterse Türkmençe de öğretirim. (K42)

K22, pragmatik gerekçelerle dil ve etnik kimlik kavramlarını birbirinden ayırmıştır.

Ben annem ve babamla kendi dilimi konuştum fakat Farsça da konuştuk. Şimdi ben eşimle Farsça konuşuyorum ama çocuklarıma Türkmen olduğumuzu anlatacağım. Bence bizim geleneklerimiz ve inançlarımız çoğu kimseden farklı. Bu yüzden Farsça konuşsak bile kimliğimiz ayrıdır. Kimliğimle gurur duyuyorum ama dilimizi çok iyi konuşamıyor olabiliriz. Dilimizle de gurur duyuyorum. Utanmıyorum. (K22)

Etnik azınlık grupları, çoğunluğu elinde tutan toplumsal katman tarafından çevrelendiklerinde, sıklıkla iki temel değer sistemi arasında seçim yapma gerekliliğiyle karşı karşıya kalırlar: biri, ana dillere bağlı bütünleştirici değerler, diğeri ise resmî dile bağlı araçsal değerlerdir. Görüldüğü üzere Türkmençe sıklıkla etnik gurur ve grup bağlılığı gibi kolektif değerlere işaret ederken resmî dil (Farsça), daha çok toplumsal statü, prestij ve sosyal entegrasyon gibi araçsal değerlerle özdeşleştirilmektedir. Bu çalışmada yer alan Günbed-i Kavus gençleri, bireysel dil politikalarının failleri olarak, bu iki değer sistemini zaman zaman eş zamanlı olarak benimsemişlerdir. Gençler, bir yandan kendi ana dillerine yönelik bütünleştirici inançları sürdürmüş diğeri yandan Farsçaya (ve daha az oranda İngilizce gibi başka dillere) yönelik araçsal değerleri benimseyerek, bu dillerin kendilerine sunduğu sosyal ve akademik fırsatlara yönelmişlerdir. Bu tür değer sistemlerinin ifadesine olanak tanıyan ideolojik alanlar mevcut olduğunda, gençlerin hem bütünleştirici hem de araçsal yönelimleri bir arada taşıyabildikleri ve algıladıkları dil politikalarını bu bağlamlara göre ya sürdürme ya da dönüşüm yönelimlerine göre şekillendirdikleri gözlemlenmiştir (bk. Nguyen ve Hamid, 2019, s. 141-150). Ancak bazı durumlarda bu iki değer sistemi arasında çelişkiler ortaya çıkmakta ve gençler bu çelişkiler karşısında araçsal faydaların baskın olduğu tercihlere yönelebilmektedir.

3.3. Müzakere Edilmiş Dil Politikaları

Müzakere süreci yalnızca bireyin iç dünyasında değil aile içi ilişkilerde, arkadaş gruplarında ve sosyal ağlarda da gerçekleşir. Kimi zaman birey, bir dilin belirli alanlarda kullanılmasına dair kendi sınırlarını belirler. Örneğin dijital mecralarda Türkmençeyi kullanırken, akademik yazışmalarda Farsçayı tercih edebilir. Nguyen (2022, s. 96-97), bu tür stratejik kararların sadece bireysel değil, aynı zamanda toplumsal bağlamda da müzakere edilen, dinamik ve çok katmanlı süreçler olduğunu vurgular. Dolayısıyla müzakere edilmiş dil politikaları, yalnızca bireyin iradesiyle değil, aynı zamanda çevresiyle kurduğu ilişkiler ve pazarlıklarla da şekillenir.

Bu noktada önemli olan, bireyin karşılaştığı uygulanan dil politikaları ile algıladığı politikalar arasında boşluk ya da gerilim yaşayıp yaşamadığıdır. Bu gerilim, bireyi ya bir direniş pozisyonuna itebilir ya da yeni bir stratejik dilsel düzenleme üretmeye yönlendirebilir. Bu düzenlemeler, kimi zaman bireyin kimlik mücadelesiyle iç içe geçer ve dilsel seçimler aynı zamanda bir ideolojik duruş haline gelir.

Bu bölüm, dışsal güçlerin gözlemlenebilir müdahaleleri karşısında iki dilli gençlerin dilsel inançlarını ve uygulamalarını nasıl yönettiklerine yani *müzakere edilmiş bireysel dil politikalarına* odaklanmaktadır. Etnik azınlık gençleri, dillerini uygularken ve bu dillere değer atfederken, çoğu zaman kurumsal, toplumsal ya da kişilerarası düzeyde açık müdahalelerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu müdahaleler, eğitim kurumlarında resmî dilin (Farsçanın) zorunlu hale gelmesi, topluluk içinde yalnızca ana dilin kabul edilmesi ya da dini faaliyetlerde belirli dil biçimlerinin teşvik edilmesi gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır.

Bireylerin dil pratiklerine ve inançlarına müdahale etme yetkisini elinde tutan ya da bu yetkiyi kendine atfeden aktörler - resmî kurumlar, topluluk liderleri, ebeveynler ya da öğretmenler gibi - hem resmî hem de gayiresmî dil politikalarının yürütücüleridir (bk. Zhao ve Baldauf, 2012, s. 2-8). Bu aktörler, bireylerin günlük dil seçimlerine doğrudan ya da dolaylı biçimde yön vererek, bireylerin dilsel eylemlerinde belirleyici olabilirler. Örneğin, bir bireye dili “doğru” biçimde kullanması gerektiğinin hatırlatılması ya da belirli bir dilin konuşulmasının “kimliğe sadakat” olarak çerçevelenmesi, bu müdahalelerin pratik yansımalarıdır. Bu tür açık müdahalelerin olduğu durumlarda, bireyler yalnızca pasif alıcılar değil, aynı zamanda aktif karar vericiler olarak da öne çıkar. Bireyler bu müdahalelere karşılık verirken, hangi ipuçlarına dayanarak nasıl bir dilsel tepki geliştireceklerine karar verir ve böylece kendi eylemselliklerini ortaya koyarlar.

Tablo 6

Katılımcıların Dil Stratejileri

Strateji Türü	Katılımcı Sayısı	Erkek	Kadın	Örneklem Yüzdesi (%)
Uyum sağlama	24	17	7	48,0
Yeniden yorumlama	16	7	9	32,0
Yeniden çerçeveleme	10	6	4	20,0
Toplam	50	30	20	100,0

Türkmen gençlerin dışsal dilsel müdahalelere karşı geliştirdikleri stratejiler ve bu bağlamda inşa ettikleri bireysel dil politikaları, Nguyen’in (2022) modeli temelinde analiz edilmiştir. Bulgular, gençlerin %48’inin dışsal müdahalelere “uyum sağlama” stratejisiyle yanıt verdiğini göstermektedir. Bu gruptaki gençler, aile, okul ve resmî kurumlarda uygulanan dil politikalarına ve toplumsal baskılara karşı direniş göstermeden günlük dil pratiklerini dış etkenlere uyum sağlayarak sürdürmektedirler. Öte yandan katılımcıların %32’si, dışsal müdahaleleri “yeniden yorumlama” stratejisiyle karşılamakta, bu gençler zorunlu Farsça kullanımı ya da aile ve akranlar arasında ana dili kullanımı gerektiren alanlarda dili yalnızca işlevsel bir araç olarak görmektedirler. Bu grup, okulda ve resmî işlemlerde Farsça kullanırken, aile içi ve akran gruplarında Türkmenceyi sürdürerek dilsel alanları fonksiyonel olarak bölmekte ve ikili bir dilsel düzen inşa etmektedir.

Katılımcıların %20’si ise “yeniden çerçeveleme” stratejisini benimsemekte ve dışsal dilsel müdahaleleri kendi etnik kimliklerini güçlendirecek bir araç olarak kullanmaktadır. Bu gençler, Farsçayı yükseköğrenim ve istihdam gibi alanlarda bir fırsat dili olarak görürken, Türkmenceyi kimliklerini ve toplumsal aidiyetlerini inşa etmenin temel bir unsuru olarak tanımlamaktadır. Böylece bu stratejiyi benimseyen gençler, iki dil arasındaki gerilimi, ikisini de değerli görerek dönüştürmekte ve kendi dil politikalarını aktif biçimde yapılandırmaktadır.

Bu bulgular, Türkmen gençlerin dilsel pratiklerinin yalnızca dışsal yapıların pasif bir yansıması olmadığını, aksine gençlerin farklı sosyal alanlarda aktif fail olarak kendi dil politikalarını ürettiklerini ve çok katmanlı sosyal bağlamlarda farklı stratejiler geliştirerek dilsel tercihlerini esnek bir şekilde yapılandırabildiklerini ortaya koymaktadır.

3.3.1. Uyum Sağlama

Gençlerin dil politikası üzerinde *etnik topluluğun diğer üyeleri* ve *okul* etkili iki otorite olarak görünmektedir. K18 ve K23 bu dışsal müdahale karşısında genellikle uyum sağlamayı tercih etmiştir.

Büyüklerimiz hep Türkmençe konuşmamızı istiyorlar. Annem Farsçayı da iyi konuşmam için çaba gösterdi. Büyüklerimizin Türkmençe konusundaki uyarıları haklı. Dilimizi korumalıyız. Eğer uyarıda bulunmazlarsa çocuklar kendi dilini unutur. Ben büyüklerle bu konuda asla sorun yaşamıyorum. Çünkü hep Türkmençe konuşuyorum. (K18)

Öğretmenlerimiz Farsça konusunda çok hassaslardı. Şimdi üniversitede tabii sadece Farsça sohbet ediyorum. Yakın arkadaşım da benim gibi Türkmen. Aynı bölümden. Sınıfta pek Türkmençe konuşmuyoruz arkadaşlarımız varken. Profesörlerle zaten Farsça konuşmak zorundayız. Bu durum beni rahatsız etmiyor. (K23)

Yukarıda görüldüğü gibi gençler güçlü dışsal yapılardan biri olan okulda doğrudan çatışmaya girmeksizin, az ya da çok değişikliklerle mevcut dil politikalarına uyum sağlamayı tercih etmişlerdir. Bu durum, özellikle okullarda Farsça baskın dil politikalarına gösterilen kabulde gözlemlenmiştir. Benzer şekilde K24 dini alanlardaki dilsel normlara açık bir biçimde uyum sağlamıştır.

Dini ritüellerimizi hep Farsça yapıyoruz. Ben bunu çok düşünüyorum mesela. Türkmençe neden herhangi bir ritüel yapmıyoruz. Ama Farsça yapınca da itiraz etmiyorum. Herhangi bir ibadethaneye gitmiyorum. (K24)

3.3.2. Yeniden Yorumlama

Gençler, dışsal müdahaleleri sorgulama ya da yeniden değerlendirme yoluna gidebilir, bu müdahalelere ya onay vererek uyabilir ya da onlardan uzaklaşmayı tercih ederek bireysel bir sapma stratejisi geliştirebilir. Örneğin, K20, ebeveynlerinin Türkmençeyi koruma yönündeki baskısına rağmen, günlük yaşamlarında Farsçayı tercih etmeyi sürdürmüştür.

Evde babam sürekli baskı altında tutar bizi. Telegramda yazdığı Türkmençe şiirleri okur. Onların grupları var. Ama ben ve kardeşim gerçekten buna ilgi duymayız. Ben Farsça ve İngilizceyi iyi öğrenmenin faydasına inanıyorum. Anlaşamıyoruz. Bence o da iyi konuşamıyor. Bazen Farsça konuşuyor. Annem çok baskı yapmıyor. Onunla daha çok Farsça konuşuyorum. Bazen o da Türkmençe konuşuyor ama ben Farsça cevap veriyorum. Hemen Farsça konuşuyor o da. Kardeşimi de özellikle İngilizce konusunda sürekli kontrol ediyorum. (K20)

K43 ise babasının dil politikasına bağlı kalarak etnik dili sürdürme yönünde bir seçim yapmıştır.

Babamı tanıyorsun. Türkmençe konusunda Telegramda çok yazı yazıyor. Eskiden bunlar benim için önemli değildi. Ama artık kültürümüzün devam etmesi için babamın söylediklerini doğru buluyorum. Bu nedenle ben de Türkmençe konusunda daha dikkatli davranıyorum. (K43)

3.3.3. Yeniden Çerçeveleme

Türkmen gençler, dışsal müdahalelere (okuldaki uygulamalar, ailede uygulamalar) yanıt verirken aynı zamanda bu müdahaleleri yeniden çerçeveleyerek, kendi dil uygulamalarını hem koruma hem de dönüştürme yönünde düzenlemişlerdir. Bu strateji, bireylerin dilsel eylemlerini yalnızca bir tepkiden ibaret bırakmayıp, onları daha geniş bir amaç doğrultusunda yönlendirdiklerini ve bu süreçte aktif fail olarak hareket ettiklerini göstermektedir.

Annem ya da babam Türkmençe konusunda baskı yapmalarını doğal karşılıyorum. Milletimizin devamlılığı için bu önemli ama İran'da yaşıyorsak Farsça daha önemli. İngilizce daha önemli. Aile içinde buna saygı duyuyorum ama dışarıda kendi istediğim gibi davranıyorum. (K5)

K5, böylece, bireysel dil politikalarını yalnızca dış etkilerle şekillenen değil, aynı zamanda bu etkilere verilen bilinçli ve stratejik tepkiler üzerinden inşa edilen bir alan olarak ortaya koymuştur. Bir başka katılımcı (K19) yaşlı aile üyeleri tarafından bazen tuhaf karşılandığını ama yine de Korece öğrenmeyi sürdürdüğünü ifade etmiştir.

Babam ve büyükbabam Farsça konusunda çok sertler. Sürekli Türkmençe konuşmanı beklerler. Başka bir dil öğrenmek tuhaf geliyor onlara. Birçok arkadaşım ve büyüğüm Kore'deki üniversitelere gitti. Ben üniversiteye yeni başladım ama Kore'ye gitmek istiyorum. Çalışmak için. Bu nedenle uzun bir süredir Korece çalışıyorum. Dedem özellikle Korece çalışmamı tuhaf karşılıyor. Şu an benim için bütün dillerden daha önemli. (K19)

Sonuç olarak, bu çalışmada müzakere edilmiş dil politikaları, yalnızca bireylerin dilsel tepkilerinin değil, aynı zamanda bu tepkilerin üretildiği *yönetim alanlarının* yani resmî kurumlar, etnik topluluklar ve aile yapıları analizini de içermektedir. Gençlerin bu çok katmanlı alanlarda gösterdikleri eylemlilik, bireysel dil politikalarının statik değil, dinamik, etkileşimsel ve bağlama duyarlı pratikler olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

İran'da konuşulan Türk dilleri, ülkenin dilsel çeşitliliğinin temel bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Başta Azerbaycan Türkçesi olmak üzere bu diller, hem İran'da hem de Türkiye'de kapsamlı akademik araştırmalara konu olmuştur. Özellikle iki dillilik çerçevesinde yürütülen bu çalışmalar, büyük ölçüde toplumsal yaşamda farklı dillerin kullanım düzeylerini ve işlevsel rollerini analiz etmeye odaklanmaktadır (bk. Baheri, 2008; Ebrahimzadeh, 2017). Buna karşın, İran Türkmenlerinin dil yönelimleri üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Mevcut çalışmalar ise ağırlıklı olarak dil edinimi ve dil hataları bağlamında şekillenmiştir (bk. Paran Doçi, 2022; Salimi, 2009; Zang-Moghadam & Adeg, 2020).

Bu araştırma, önceki çalışmalardan ayrılarak, Türkmen gençlerin bireysel dil politikalarına odaklanmayı amaçlamış ve bu bağlamda literatürde önemli bir boşluğu doldurmayı

hedeflemiştir. Alanın sosyal ve kültürel heterojenliği dikkate alınarak, çalışmanın coğrafi kapsamı Günbed-i Kavus ile sınırlandırılmış ve burada yaşayan Türkmençe-Farsça iki dilli gençlerin bireysel dil politikaları incelenmiştir. Araştırmanın kuramsal çerçevesi, daha önce İran Türk dilleri üzerine yapılan çalışmalarda kullanılmamış olan Nguyen'in (2022) bireysel dil politikası modeli üzerine inşa edilmiştir. Bu kapsamda, uygulanan, algılanan ve müzakere edilmiş dil politikası bileşenleri temelinde yapılandırılan analiz süreci, Türkmen gençlerin gündelik yaşam pratiklerinde geliştirdikleri çok katmanlı dil kullanımı stratejilerini ortaya koymayı hedeflemiştir.

Çalışma, nitel araştırma yöntemine dayalı olarak tasarlanmış ve Günbed-i Kavus'ta yaşayan gençlerle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler aracılığıyla veri toplanmıştır. Araştırma evreni 98 kişiden oluşmakta olup katılımcılar cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi değişkenler dikkate alınarak belirlenmiş ve toplamda 50 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, aile içi iletişimde Türkmencenin baskınlığını koruduğunu ancak kamusal ve sosyal alanlarda Türkmencenin büyük ölçüde Farsçaya yerini bıraktığını göstermiştir. Cinsiyet temelli farklılıkların da dikkat çekici olduğu gözlemlenmiştir. Akran iletişiminde kadın katılımcıların %65'i yalnızca Farsçayı tercih ederken, erkeklerde bu oran %23,3'te kalmıştır. Yaşlılarla iletişimde ise katılımcıların %66'sı yalnızca Türkmençe konuştuklarını belirtmiş, yalnızca Farsça konuşanların oranı ise %10'da kalmıştır. Bu veriler, yaşlı kuşakların ana dilin korunmasında önemli bir dil ideolojisi taşıyıcısı ve aktarıcısı rolü üstlendiğini göstermektedir.

Katılımcılar, ana dillerini yalnızca bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda kimliğin, kültürel aidiyetin ve topluluk dayanışmasının sembolik bir göstergesi olarak değerlendirmektedir. Bu doğrultuda, geliştirilen bireysel dil politikaları hem etnik aidiyeti güçlendiren bütünleştirici özellikler hem de sosyal ve akademik fayda beklentileriyle bağlantılı araçsal işlevler taşımaktadır.

Araştırmanın bulguları, bireylerin dilsel tercih ve inançlarının yalnızca dışsal yapıların edilgen bir yansıması olmadığını aksine bireylerin çok katmanlı sosyal bağlamlar içerisinde aktif özne olarak kendi dil politikalarını inşa ettiklerini ortaya koymaktadır. Günbed-i Kavus'taki Türkmen gençlerin bireysel dil politikaları, hem resmî ve toplumsal yapıların baskılarına tabi olmakta hem de bu baskılara karşı geliştirilen stratejik müzakere pratikleri aracılığıyla yeniden şekillenmektedir. Bu durum, bireysel dil politikalarının dinamik, bağlama duyarlı ve kimlik müzakereleriyle iç içe geçmiş doğasını gözler önüne sermekte, aynı zamanda mikro düzey dil politikası analizlerinin çok dillilik araştırmalarına önemli katkılar sunduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, mikro düzey birey odaklı analizlerin, ana dilin sürdürülmesi ve çok dillilik bağlamlarının daha bütüncül bir biçimde anlaşılmasına kayda değer katkılar sağladığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bulguların, yalnızca İran Türkmenleri bağlamında değil, benzer dilsel ve kültürel dinamiklere sahip diğer topluluklar için de kıymetli karşılaştırmalı veri sunduğu değerlendirilmektedir. Bu çalışma ile bireysel dil politikası perspektifinin İran'daki Türk dili çalışmalarında daha geniş bir uygulama alanı bulmasına ve gelecekte farklı coğrafi bölgeler, toplumsal gruplar ve kuşaklar arası karşılaştırmalı araştırmalara zemin hazırlamasına katkı sağlaması umut edilmektedir.

Kaynakça

- Baheri, L. A. (2008). *Barrasi-ye negreş-e zebani ve moalefeyehaye hoviyyat-e melli-ye daneş-amuzan-e dore-ye pişdaneşgahi-ye ostan-e Ardebil sal-e tahsili-ye 87-86*. Daneşgah-e Peyam-e Nur.
- Bulut, Ch. (2018). The Turkic varieties of Iran. In G. Haig & G. Khan. *The languages and linguistics of Western Asia: an areal perspective* (pp. 398-444). De Gruyter.
- Dailey-O'Cain, J., & Liebscher, G. (2011). Language attitudes, migrant identities and space. *International Journal of the Sociology of Language* 212, 91-133.
- Deaux, K. (2000). Identity. A. Kazdin (Ed.), In *Encyclopedia of psychology* (Section IV, pp. 222-225). Oxford University Press.
- Dieji, A. (2011). İran Türkmenlerinin dil ve edebiyatına genel bir bakış. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 29, 35-42.
- Doerfer, G., & Hesche, W. (1998). Türkmenische Materialien aus Gonbad-e Qābūs. *Materialia Turcica* 19, 77-125.
- Doğan, T. (2015). Günbed ağzından iki masal ve dil özellikleri. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 39, 41-59.
- Dufva, H. (2006). Beliefs in dialogue: A Bakhtinian view. In P. Kalaja & A. M. F. Barcelos (Ed.), *Beliefs about SLA: New research approaches* (pp. 131-151). Springer.
- Ebrahimzadeh, K. (2017). *Ta'sir-e do-zebaneghi bar zarfiat-e hafeze-ye koodakan*. Daneşgah-e Zencan.
- Mirvahedi, S. H., Rajabi, M., & Aghaei, K., (2022). Family language policy and language maintenance among Turkmen-Persian bilingual families in Iran. In L. Wright & Ch. Higgins (Ed.), *Diversifying family language policy* (pp. 191-212). Bloomsbury Publishing.
- Nazari, A., & Routamaa, J. (2012). The Iranian Turkmen language from a contact linguistics perspective. *Turkic Languages*, 16, 215-238.
- Nguyen, T. T. T. (2022). *Individual language policy: Bilingual youth in Vietnam*. Multilingual Matters.
- Nguyen, T. T. T., & Hamid, M.O. (2018). Bilingualism as a resource: Language attitudes of Vietnamese ethnic minority students. *Current Issues in Language Planning*, 19(4), 343-362. doi.org/10.1080/14664208.2017.1337922
- Nguyen, T. T. T., & Hamid, M. O. (2019). Language choice, identity and social distance: Ethnic minority students in Vietnam. *Applied Linguistics Review* 10(2), 137-162.
- Nguyen, T. T. T., & Hamid, M. O. (2021). Language choice of Vietnamese ethnic minority students in family and community interactions: Implications for minority language maintenance. *International Multilingual Research Journal* 15(4), 1-15. doi.org/10.1080/19313152.2021.1889113

- Paran Doçi, E. G. (2022). *Barrasi-ye nakşe tadakhole zebani der boruze hataha-ye zebani-ye Farsi der beyn-e daneş-amuzan-e Torkmen (motale-ye moredi-ye şahrestan-e Maraveh Tappe)*. Pardis Şeriatı Sari.
- Piller, I. (2015). Language ideologies. In T. Karen, I. Cornelia ve T. Sandel (Ed.), *The international encyclopedia of language and social interaction* (pp. 1-10). Wiley-Blackwell.
- Salimi, S. (2009). *Barrasi-ye do-zebaneghi-ye zeban-haye Farsi ve Torki der miyane-ye daneş-amuzan-e dabirestani-ye Bojnurd*. Daneşgah-e Allame Tabatabai.
- Spolsky, B. (2007). Towards a theory of language policy. *Working Papers in Educational Linguistics* 22(1), 1-14.
- Spolsky, B. (2009). *Language management*. Cambridge University Press.
- Spolsky, B. (2021). *Rethinking language policy*. Edinburgh University Press.
- Tulu, S. (2009a). İran'a yapılan bir araştırma gezisi ve Gümbed ağzı. Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştay Bildiri Kitabı içinde (s. 693-731). TDK Yayınları
- Tulu, S. (2009b). Türkmençenin Gümbed ağzı'ndan bir metin ve örnekli sözlük. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(4), 945-967.
- Yıldırım, Z. (2008). *Gümbed ağzından derlemeler (giriş-gramer-metinler-sözlük)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Yıldırım, Z. (2020). *İran sahası Göklen ve Nohur Türkmen ağızları*. TDK Yayınları
- Zand-Moghadam, A., & Adeb, A. (2020). Investigating pragmatic competence, metapragmatic awareness and speech act strategies among Turkmen-Persian bilingual and Persian monolingual EFL learners: A Cross-cultural perspective. *Journal of Intercultural Communication Research*, 49(1), 22-40.
- Zhao, S., & Baldauf, R. B. (2012). Individual agency in language planning: Chinese script reform as a case study. *Language Problems and Language Planning* 36(1), 1-24. doi.org/10.1075/lplp.36.1.01zha

Araştırmacıların Makaleye Katkı Oranı Beyanı:

1. yazar katkı oranı: %100

Çıkar Çatışması Beyanı:

Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı:

Bu çalışma, TÜBİTAK tarafından desteklenen 2219 Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı kapsamında yürütülmüştür. TÜBİTAK'a verdiği destek için teşekkür ederim.

Etik Kurul Onayı:

Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu, Tarih: 22.04.2025, Sayı: E-28297300-900-00004223274

Extended Abstract

This study investigates the individual language policies of Turkmen–Persian bilingual youth living in Gonbad-e Kavus, located in northeastern Iran, a region known for its ethnic and linguistic diversity. The city hosts one of the largest concentrations of Iranian Turkmens, who have historically maintained their ethnic language alongside Persian, the official and dominant national language. Despite the absence of institutional support for minority languages in Iran, Turkmens continue to cultivate their linguistic heritage in specific domains of social life. Against this backdrop, the present research seeks to understand how Turkmen youth construct, maintain, and negotiate their linguistic practices across various domains such as family, community, school, and the broader public sphere.

The study employs Nguyen’s (2022) model of individual language policy, which conceptualizes language policy not merely as a top-down imposition but as a dynamic set of practices, perceptions, and negotiations enacted by individuals in their everyday lives. By examining practised, perceived, and negotiated language policies, this framework allows for an in-depth analysis of how minority youth navigate the competing demands of ethnic identity, cultural maintenance, and integration into mainstream society.

Methodologically, the research adopts a qualitative approach, drawing on semi-structured interviews with 50 Turkmen youth aged between 18 and 30, all of whom reside in Gonbad-e Kavus. Participants were selected to represent variation in gender, educational background, and socioeconomic status, thereby capturing the diversity of linguistic experiences within the community. Interviews were conducted primarily in Persian and Turkmen, allowing participants to freely express their language ideologies and practices. The data were transcribed, coded, and analyzed through descriptive and thematic analysis, ensuring that emergent themes were grounded in participants’ lived experiences.

Findings reveal complex and multilayered language practices. In terms of practised language policies, Turkmen is predominantly used within the family domain, especially in communication with parents and grandparents, reflecting a strong intergenerational expectation of ethnic language maintenance. However, Persian increasingly dominates peer interactions, particularly among educated youth, who report that Persian is indispensable for upward mobility and integration into the national education system. Communication with elderly members of the community remains almost exclusively in Turkmen, underscoring the cultural weight attached to linguistic continuity. By contrast, the school environment imposes a rigid monolingual Persian policy, leaving no institutional space for ethnic languages. While most participants conform to this policy, some create informal bilingual spaces among peers, thereby resisting the monolingual norm in subtle ways.

Gender emerged as a significant variable influencing language choices. Male participants often expressed a normative and preservation-oriented stance toward Turkmen, emphasizing the importance of transmitting the language to future generations. Female participants, while not rejecting their ethnic language, reported a more pragmatic orientation toward Persian, citing its necessity for academic and professional advancement. This gendered difference

highlights the intersection of language policy with broader sociocultural expectations and mobility aspirations.

With respect to perceived language policies, participants overwhelmingly associated Turkmen with ethnic pride, cultural belonging, and communal solidarity. For many, the ethnic language was framed as an essential component of their identity, without which cultural continuity would be endangered. Nonetheless, a minority of participants argued that ethnic identity could survive even if active proficiency in Turkmen declined, suggesting a shift toward symbolic forms of ethnicity. This tension between instrumental and integrative orientations reflects broader sociolinguistic processes affecting minority communities under conditions of linguistic hegemony.

Negotiated language policies were also evident in participants' accounts. Three primary strategies were identified: responding, reinterpreting, and reframing. Some youth responded to dominant structures by adapting to the monolingual Persian environment in educational and institutional contexts without overt resistance. Others reinterpreted external pressures, selectively conforming to or diverging from parental or institutional language expectations depending on context. A third group reframed their practices by adopting flexible multilingual strategies, using Turkmen, Persian, and sometimes English on social media and in translocal networks, thereby constructing a hybrid linguistic repertoire that served both identity and pragmatic purposes.

Overall, the study demonstrates that the language practices of Turkmen youth are not merely passive reflections of external pressures but dynamic, agentic negotiations shaped by the interaction of individual agency, social context, and ideological positioning. The findings highlight how youth simultaneously preserve their ethnic language in intimate and community domains while accommodating the dominance of Persian in education and public life. Such strategies reveal the resilience and adaptability of minority language speakers navigating constrained sociopolitical environments.

The significance of this research lies in its contribution to the study of language policy and multilingualism in Iran, where empirical studies on minority youth remain scarce. By applying Nguyen's model, the study underscores the value of analyzing language policy at the micro level, where individual agency, identity, and ideology converge. Furthermore, the research provides insights into the broader debates on linguistic rights, minority identities, and the future of ethnic languages in contexts of limited institutional support. It illustrates that individual language policies are not only responses to external constraints but also active practices that shape the trajectories of minority languages.

In conclusion, this study demonstrates that individual language policy serves as a productive lens for understanding the complex interplay of multilingualism, minority identity, and linguistic agency among Turkmen youth in Iran. It calls for further research on how such micro-level strategies intersect with broader sociopolitical dynamics, and how they may influence the long-term vitality of minority languages under conditions of linguistic inequality.

Ek 1

Katılımcılara Yöneltilen Sorular

	Sorular	Hedefler
Kişisel bilgiler	İsim soy isim, eposta adresi, doğum tarihi, cinsiyet, eğitim durumu, doğum yeri, yaşanılan yer	Katılımcıları tanımak
Dil repertuarı	Hangi dilleri biliyorsunuz? Seviyesi nedir?	Dil repertuarını öğrenmek, dilsel tercihler
Aile içi dil kullanımı	Annenizle konuşurken hangi dilleri tercih edersiniz? Neden? Babanızla konuşurken hangi dili tercih edersiniz? Kardeşlerinizle konuşurken hangi dili tercih edersiniz?	
Etnik topluluğun diğer yaşlı üyeleriyle iletişim	Yaşlılarla iletişim kurarken hangi dili tercih edersiniz?	
Akran iletişimde dil kullanımı	Hangi arkadaş grubunuzla hangi durumlarda ana dilinizi kullanırsınız? Neden? Hangi arkadaş grubunuzla hangi durumlarda Farsça kullanırsınız? Neden? Hangi durumlarda iletişim kurmak için diğer dilleri kullanırsınız?	Uygulanan dil politikalarını öğrenmek
Sosyal medyada dil kullanımı	Soysal medyada hangi dilleri kullanıyorsunuz?	
Ana dil algısı	Ana dilinizi hangi kelimelerle ifade edersiniz? Ana diliniz ile kimliğiniz ayrılmaz bir bütün mü?	Algılanan dil politikalarını öğrenmek
Dil kullanım stratejisini öğrenmek	Anne ve babanızla dil kullanımı konusunda anlaşılamadığınız zaman nasıl bir dil politikası uyguluyorsunuz? Yaşlılarla dil kullanımı konusunda anlaşılamadığınız zaman nasıl bir dil politikası uyguluyorsunuz? Akranlarınız dil kullanımı konusunda anlaşılamadığınız zaman nasıl bir dil politikası uyguluyorsunuz? Resmî ortamlarda dil kullanımı konusunda anlaşılamadığınız zaman nasıl bir dil politikası uyguluyorsunuz?	Müzakere edilmiş dil politikalarını öğrenmek